УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:

ЗА СРБИЈУ . . . . . 6 дин. МЕСЕЧНО

ОД ЈЕДНОГА БРОЈА . . . . . 0·10 дин.

ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ПОШТАНСКОГ САВЕЗА 15 дин. МЕСЕЧНО

УРЕЂУЈУ СКУПШТИНСКИ СЕКРЕТАРИ:

РАНКО ПЕТРОВИЋ, ДОБРОСЛАВ РУЖИЋ, ЉУБ. П. ЋИРИЋ.

БРОЈ 89 — СУБОТА 9 МАРТА 1891 — ГОДИНА I

71 САСТАНАК

20 фебруара 1891 год. у Београду.

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Станојло Вукчевић

(НАСТАВАК)

(Закон о штампи)

Известилац чита чл. 22, пошто је чл. 21 по пројекту владином отпао. На то је пристао и г. министар.

Потпредседник — Усваја ли Скупштина мишљење одборско? (Усваја).

Известилац чита чл. 23.

Потпредседник — Усваја ли Скупштина чл. 23 како га је одбор предложио? (Усваја).

Дајем $^1/_4$ часа одмора.

После одмора

Потпредседник — Седница се продужује. На реду је члан 24.

Известилац чита чл. 24 пројекта.

Министар правде Гига Гершић — Допустите, господо, да код овога члана учиним неке примедбе са правнога гледишта. Овим 24 чланом утврђује се, да и путем штампе могу извесни људи бити саучесници једног кривичког дела, и да се могу подвргнути оним казнама, које им за саучесништво законик кривични доноси.

То је потребно било, да се стави у закон о штампи, јер и путем штампе може се неко подстаћи на рђава дела. Но, има овде нешто што је непотпуно по моме мњењу. Са тога бих ја имао да изнесем један предлог, на који мислим, да ће пристати и министар и известилац одбора па и Скупштина, јер ће то што предлажем бити у интересу саме штампе. Овде се вели: „Као саучесници једне радње, која се по кривичном закону сматра као злочин или преступ, сматрају се сви они, који би ма којим начином, обележеним у чл. 11 овога закона непосредно потстакли кога да учини злочин или преступ — па иза изазивања дође одмах и дело или покушај," — да се тај сматра за саучесника, па било да је иза те провокације дошло само дело или да се свршило на покушају," што значи да се пројект, који ће бити закон, не заустављ самo на томе. кад иза провокације дође извршено дело, него казни саучесника и онда кад је остало на покушају.

Господо, реч „покушај", то је такав један појам у кривично правној теорији, око чије се дефиниције муче и сами правници. Није довољно казати у једном закону „покушај да се казни," него треба још тачно да се означи у њему, шта је то покушај, што се по кривичном закону може казнити.

Са те неодређености у појму речи „покушај" у свима кривичним законицима па и у нашем има одредаба, које опредељују шта је то покушај и само тада, кад неко учини покушај злочина или преступа онакав, како је у кривичном законику одређен и дефинисан, он ће бити кажњен, али никако и за „покушај," који том законском дефиницијом није обухваћен. Према томе мислим да ћете се сложити са мном, да ово, што се покушаја тиче треба у неколико да се допуни, у томе смислу, да се изречно у овом закону позовемо на дефиницију покушаја, која се налази у §. 41. крив. законика.

Осим тога, господо, ви знате, да се по нашем крив. законику покушај злочина увек казни, а покушај преступа казни се само онда, кад је то у закону нарочито казано. Како у министровом пројекту тако и у предлогу одборском није учињена никаква разлика између покушаја, злочина и покушаја преступа, него је казано у опште само покушај. А то свакојако такође треба исправити онако, како је учињено на пр. у француском и белгијском закону о штампи, а то је: треба остати само при покушају злочина, а покушај преступа сасвим изоставити.

Према свему, што сам сад навео, ја предлажем да се овај члан закона, о коме је реч, на месту где се помиње покушај допуни овако: „покушај злочина, како је одређен и предвиђен у §-у 41. кривичног законика".

То је та измена, коју имам част, да предложим Народној Скупштини и коју ће она, како се надам, усвојити пошто ви сви, господо, посланици и сами видите да је ово у интересу саме штампе, јер је боље и прецизније.

Алимпије Васиљевић — Ја сам код овога члана хтео да учиним једну примедбу, између осталих, које је учинио министар правде. Пошто је он ту ствар лепо објаснио, то ја нећу да понављам оно што је он казао, али осим тога још имам једну примедбу да учиним. Овде се каже да онај, који путем штампе изазива, провоцира неко стање, које се по кривичном закону сматра за злочин, да ће бити кажњен као саучесник; по кривичном закону саучесник се казни као и главни кривац злочина, овде дакле нема разлике. С тога ја мислим да треба да се каже нешто прецизније. Овде у следећем чланку каже се ако „несљедује дело" казниће се овако и овако. Требало би и горе да се каже овако, јер у колико се ја сећам саучесник се казни као и главни кривац.

Министар правде Гл. Гершић — Није ми намера да у свему будем против мисли поштованог предговорника г. Алимпија. Тежња је његова доиста лепа, али ја мислим кад

WWW.UNILIB.RS УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

се каже: као саучесник једне радње сматра се тај и тај, онда је то један исти појам са оним, који је утврђен кривичним законом, те са тога не би било оправдано чинити ту неке разлике и казати, да се тај саучесник путем штампе казни друкче, него остали саучесници. По кривичном закону каже се, да је неко саучесник кад кога наговара, помаже му у извршењу дела и т. д. Наговарао га усмено или писмено све је једно — он је саучесник. Кад се каже дакле саучесник, онда се по кривичном закону зна ко је то, и ми морамо остати при ономе појму, који постоји у кривичном законику. Незгодно би било да ове саучеснике у штампи у овим специјалним случајевима судимо друкче и разликујемо их од осталих саучесника, а у идућем члану има нешто што се тиче посебице штампе. У чл. 24 хоће то да се каже: да саучесником може постати и писменим подстицајем — путем штампе, па се вели да је и то саучесник као и сваки други, те се и казни онако како је кривичним законом предвиђено, пошто се нема основа зашто да се чини разлика.

Е, Богме при таквој одредби законској нужно је наравно да се сваки чува, да никога не потстиче на кривична дела, јер ако га потстиче онда мора да се казни као сваки саучесник, чему ја не налазим никакве мане, но мислим да треба да се прими.

Михаило Поповић — Ја бих само имао да говорим против оне речи „подстакне“, а то с тога, што ми се чини да ова реч може да да са свим друго значење овоме члану. Ова реч „подстакне“ није тачно одређена, она је еластична и она може да да често материјала за злоупотребе у судовима. Па кад смо овде одма иза тога употребили реч „изазивање“, ја мислим да не само не мењајући смисао него упућујући га још јаче требало би казати „непосредо изазивање или намерно изазивање“. Реч подстицање сувише је широка да судије могу од ње да праве злоупотребе. У име те јасније одредбе молим 10 посланика да ме потпомогну. (Не потпомажу га).

Министар унутрашњих дела Јован Ђаја — Могу казати г. предговорнику да сам и ја застао био баш код те речи, тражио сам да нађем реч, којом би најбоље било обележено оно што се хоће и да се не може тако јако растезати. Ја мислим да је овај израз „подстакнут“ јачи, разумљивији него реч изазивање. Подстаћи некога за неко дело и да непосредно изазове некога да изврши дело, мислим да је то јасно и да ту не може бити растезања.

Михаило Поповић — Ја мислим да немам више куражи да се обраћам посланицима, кад су ми отоич одказали помоћ, а то је с тога што сам вазда био нејасан. Али не стоји то да је реч „подстакнут“ јача и боља него реч изазват. Неко ће узети један чланак да чита и разумеће га по свом схватању, па ће извршити нешто треће и ако у томе нема подстицања. Он може казати ја сам у томе члану нашао да ме је учио овом и овом и ја сам то учинио и ако међу тим то не бих учинио, дакле до тога може довести реч подстакнут а међутим не би било тако са речи изазват.

Дим. Илиџановић — И ја сам члан тога одбора, коме сте поверили да проучи закон о штампи. Ми смо нашли да је довољно добра ова редакција и не бих имао узрока да узимам реч, да браним редакцију, да ми г. Гига није дао повода. Ја не знам да ли се могло да разуме да се казни сваки покушај, па и покушај који кривични закон не казни. Та нејасност кад ју је г. Гига поменуо треба да се избегне. Но има нешто што у овом предлогу није предвиђено. Члан 23 каже: „као саучесници једне радње, која се по крив закону сматра као злочин или преступ, узимају се сви они, који би ма којим начином, обележеним у чл. 11. ов. зак., непосредно подстакли кога да учини злочин или преступ, — па иза изазивања дође одмах дело или покушај!....“ Кад је већ узето да може неко бити саучесник у преступу онда би требало овај предлог да се попуни, па да се каже: „који се казни по кривичном закону“. Толико сам имао де додам.

Панта Срећковић — Ја мислим, господо, у опште да говорим против овог члана. Нека ко год хоће подстиче нас да скачемо у воду и да се удавимо, — ми то нећемо; нека нас подстиче у ватру, ми то нећемо урадити; а овде може неко и да напише чланак у другом духу и правцу, па неко сам од себе учини неко дело он може рећи, према овоме, ја сам прочитао то и то у чланку па сам се нагнао побуђен да то учиним; па зар сад ухватити оног човека, који је писао и казнити. Мени се чини да још не разумемо шта је то слободна штампа, а то с тога што је већина ових измена преведена из туђих језика. Ја сам у првом мом говору казао да није крив онај који говори *истину*, а овде знам да кажем ово, ми треба да издвојимо политику од личних увреда и да бих видели шта ја разумем под именом злочина а шта под политиком, ја ћу да вам наведем два примера.

На прилику, злочине и преступе противу лица ја бих најстрожије казнио. Ја мислим да ћете се сагласити са мном да у броју људи, који су познати у земљи заузимају одлично место као Т. Туцаковић, ту је и С. Несторовић и т. д. Биле су једне новине „Садашњост“, која је сигурно била плаћена да износи лажи и она је рекла једном, да је С. Несторовић украо вепра. То је. Да би једанпут отклонили личне нападе и лажи које износимо један на другога, ја бих те кривице најстрожије казнио. Сад долазе кривице друге врсте. То су политичке, ја њих не би казнио, слободно је говорити. За пример да наведем ово: либерали су водили оваку исту спољну политику, какву воде радикали, ми смо се у томе сагласили. Наши противници напредњаци кажу нам ви сте издајице, а ми велимо јок, него сте ви. Колико наше вреди толико вреди и њихово и онда нико никога не треба да казни. Нека слободно пише ко шта хоће. То је наше мишљење и ко зна шта ће наступити после 100 година. Ја дакле нисам зато, да се за ово казни и држим да треба пустити да ко год хоће нека пише теориске ствари, али за личне преступе против личности, ја сам за то, да се они најстрожје казне, па да се научимо да један другог поштујемо и уважавамо (Одобравање). Ако ви станете на то гледати те почнете говорити овај је саучесник а овај ово, а овај оно, онда ево шта ће наступити: напише човек чланчић и они га одма склептају и веле: ово је увреда. Ја нисам зато, да се то казни. Нека пише, ко шта хоће, па ко се нађе да је тиме увређен нека се тужи. Дакле. Ја бих оставио казну за увреде личну, а у политику не би улазио. О њој је слободно свакому писати штогод ко хоће. Ми имамо нашу памет; нека нам неко говори, да је наша политика била рђава, ми држимо да смо ми на правом путу. Дакле, све оно за саучеснике ја бих избрисао.

Известилац Љ. Ћирић — Г. Панта је устао код овог члана да отклони личне нападе и онда је свакојако могао своју беседу да остави, кад дођу на ред те кривице (П. Срећковић: знао сам ја то); али овде је особита врста кривице, које се морају да казне. Што смо их унели у закон, унели смо их зато, што се те кривице, које се помињу у кривич. закону и тако строго казне, да кад би их оставили, онда у ствари не би имали слободне штампе. И само с тога, да би обезбедили уреднике и писце, да се не могу казнити по кривичном законику унели смо ово. На прилику у кривич. законику једнако се говори о владаоцу, о династији, о позивању народа на оружје и за то су казне од 10 год. робије, до 20, а има чак и смртне казне, и ми сад предлажемо, да кривице, које би произишле отуда, што је неко рецимо позиван на буну, према томе, а није било дела ни покушаја неће бити кажњен по кривич. законику, него по закону о штампи. Дакле ово је било искључиво у интересу слободне штампе и није се могло прећутати а да се о томе не говори, јер би у том случају оставили, да се ове кривице казне по кривич. закону, који је као што вам рекох веома строг.

Ђока Анђелковић — Као што је рекао г. Гершић, код овога члана настаје питање о томе како ће се казне изрицати, те зато он после говора његовог и говора М. Поповића мога друга, који је нашао да реч потстаћи није довољно јасна, видим, да доиста треба учествовати у овом питању и покушати да се о овој тачки говори, те да се дође до праве јасноће. На првом месту, ја се слажем с тим да реч потстаћи не може значити оно, што би значила реч изазвати или по-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

звати. Потстицати то је трајни глагол, који показује радњу која се врши а подстаћи то је тренутан, он показује један моменат радње и онда не могу да разумем да се то може узети као саучесништво. Према томе држим да би место речи: изазвати боље пристала реч позивати и онда би овај члан овако гласио: (Чита).

«Као саучесници једне радње, која се по кривичном закону сматра као злочин или преступ, узимљу се сви они, који би било говором, виком, или претњом на јавним местима или скуповима, било штампаним или објављеним стварима, продаваним или иначе растурираним на јавним местима или скуповима, било прилепљеним обзнанама или плакатама, непосредно *позивали* кога или које да учини или учини тај злочин или преступ — ако је иза провокације дошло одмах и дело.“

Но после ове исправке, долази она, коју је предложио г. Гершић. Он сматра, да је нужно да се каже: на иза изазивања дође покушај злочина. Ја мислим, да овде треба избрисати преступе, па да остану само злочини и онда тако саучасништво да се казни, или ако се тако не узме, онда да се узме или покушај злочина или преступ, али свакојако кад се изоставе преступи ово за злочине је либералније. Дакле, ја сам за то да се преступи изоставе.

Министар правде Г. Гершић — Дужност ми је, господо, да неколико речи кажем на говоре извесне господе посланика.

Пре свега имам да одговорим г. Панти, чији је говор био управљен на то, да се овај члан са свим избрише — дакле да се учини највећа измена, која у опште може да се учини. Ја не знам одкуд је г. Срећковић нашао да се то тиче слободе штампе и да се ту говори о политичким чланцима, кад сама редакција овог члана јасно говори, да се ту не мисли спречавати ничије критиковање политичке радње, ничије слободно исказивање мисли о свима радњама, које се тичу земље и народа. Ту се говори просто о једној *кривичној ствари;* ту се претпоставља једна могућност, а ви ћете допустити да те могућности може да има. Човек може скривити на разне начине: делом физичким а и писменим говором, дакле, ту се претпоставља, да неко може бити саучесник у кривичној радњи, не само тиме, што ће неко усмено подговорити на неко кривично дело него и писмено. Кад не би тога било, онда би се чинила разлика између људи; привилегисани би били књижевници и новинари, јер би они у место кажњивог, усменог подговарања могли да подговарају писмено. То би значило дати таквим лицима неку некажњивост у оним случајевима, где се иначе сваки човек казни. Ваља дакле разумети, овде је реч о томе, кад ко кога *непосредно позива*, ту баш стоји реч *непосредно* и кад не би било онда би овај члан могао бити изложен разном тумачењу. Господа су предложила реч „изазвати“, као јаснију, но ја налазим да би то требали филолози да реше, али мени је и без тога јасно, кад неко некога непосредно подбоде, изазове да учини неко крив. дело, које је као злочин или преступ у кривичном закону предвиђено, да је он онда саучесник у тој радњи.

То се дакле хтело овим чланом да предвиди у тој цељи, да се не би чинила разлика између људи. Свакако била би једна аномалија законска, да кад ја некога усмено наговорим, да се онда казним као саучесник! То се хоће овим да избегне. Ми доиста треба да омогућимо, да се свачији политички рад може критиковати, као што рече г. Срећковић, али мислим да не можемо имати интереса да допустимо, да се путем штампе може користити, који има намеру да нешто учини, па нема куража сам то да изврши, него хоће другога да подбоде да он то уради а подбадач да се заклања за закон. Господо, овде је реч о кривичним делима, која су у кривичном закону као злочин и преступи означена, а то је тако и код народа, који се одликују својим слободоумљем и на које се можемо потпуно угледати. То не само што нам неће служити на понижење, него на противе, то ће нам служити на част. Кад су Белгијанци, Французи, Норвежани, и т. д. то предвидели у свом закону, онда неће ни нама бити на поругу ако то примимо.

Још имам да одговорим на примедбу г. Илићановића, управо на оно што је он предложио.

Нека ме извини, али ја налазим, да оно што је он предложио, није у интересу штампе, него је интересу штампе оно, што сам ја казао. Јасам хтео својим предлогом да у чиним то, да се за саучеснике путем штампе, ограничимо само на покушај злочина, а покушај преступа да се изостави. Мислим да је то много згодније, много повољније по штампу, него што би било оно што предлаже г. Илићановић. Према томе мислим да о томе не треба даље да говорим. Ја остајем дакле при своме предлогу и мислим да ће бити и у интересу што тачнијег обележавања онога, што се хтело овим чланом да каже, т. ј. да се остане при покушају злочина с једне стране, а с друге стране примити покушај како је одређен и предвиђен у § 41 кривичног закона. Кад о томе говорим, како се дефинише покушај, ја бих могао да вам на широко разлажем, јер има покушаја који су као такви кажњиви, а има их који нису. Но то држим није нужно; доста је то, без сумње, што сам казао а г. г. правници ће признати да то има свога основа.

Оно што хоће г. Анђелковић да се изостави преступ, држим да нема никаквог основа, нема основа из истог разлога, који сам у почетку поменуо.

Кад се већ казни за саучесништво у делима, која су као кривице предвиђене кривичним законом, онда нема разлога да се преступ овде изостави. С тога ја то не бих изоставио, него бих оставио да се покушај на злочин и да се обележи, онако као што то кривични закон предвиђа.

Панта Срећковић — Несрећа је моја што не знам те параграфе те не могу да их рећам али у колико је г. известилац поређао те параграфе он је казао о Краљу и Краљици. Па ми смо мало час прешли ч. 14 где се каже да никакав лист не може бити учињен, осим ако садржи увреду владалачког дома или увреду ког страног владаоца или владачког дома или позивање народа на оружје. А што ћемо онда да обележавамо казне за ово, кад смо казали зашто се може казнити. Дакле, оно што хоћемо да заштитимо апсолутно треба заштитити. Кад г. министар Гига Гершић каже то да је у покушају унесено али је неразумљиво, онда ја не знам који ће нам ђаво оно што је неразумљиво. Шта је то покушај кад ја напишем књигу или чланак а он каже ти си покушао да оборим не знам шта; ја не могу да наговорим некога да се удави или да скочи у воду кад то не могу, не могу га побудити ни да пали туђе куће. Мени се чини да своме нема места, држим да у закон не треба уносити оно што је неразумљиво. Закон треба да је јасан и прецизан.

Минист. унутр. дела Ј. Ђаја — Господин Панта Срећковић заборавља да кад би се то усвојило у закону о штампи, да би ипак остало оно у кривичном закону, јер кад овде не би ушла изузећа од општих одредаба кривичног закона, онда би се и покушај морао казнити само с том разликом, што би се казнио 10 пута строжије но што овде стоји. Дакле ово се не може избрисати, не може се казати да покушај није кажњив; питање је овде: хоћемо ли оставити да се казни по кривичном закону и да се казни строжије или ћемо то овде предвидети па да се казни блажије. Овде је реч о злочинству и преступу. То се избрисати не може. Ако то усвојимо овде, кривац ће бити блаже кажњен; а ако би то избрисали, онда по кривичном закону биће строжије кажњен.

Ја усвајајући оно, што је г. Гига предложио, ако и Скупштина то усвоји, предложио бих да се ово унути у одбор, па да се стилизује према ономе што је г. Гига предложио.

Известилац — Ја пристајом на то.

Потпредседник — Објављујем да је претрес свршен.

Пошто г. министар тражи да се овај члан врати у одбор, то о њему не може бити решења, док се из одбора не врати са изменом коју је г. министар правде предложио, а коју је г. известилац усвојио.

Известилац — Сад долази члан 20 а то је члан 24 у одборском извештају. (Прилог 8 ст. 5).

Министар правде Г. Гершић — Ја не знам, господо, да ли је г. министар унутрашњих послова пристао на оваку

редакцију, какву је одбор предложио. (Чује се: јесте — пристао је).

Добро, онда ја ћу да говорим о одборској редакцији, која је уједно и министрова.

Пре свега, видим, да у чл. 24 одборског пројекта долази једна друга ствар, која се разликује од оне, о којој смо мало час говорили. Тамо је обележено саучешће онако, како то стоји у кривичном законику и казато је, да неко путем штампе може да постане саучесником злочинства, као што може да буде на други начин. Овде пак, у чл. 24 или 25 пројекта министровог каже се да може неко да буде кажњен кад позива да се учини извесан злочин, па ма да изатога позива нити је дошло дело нити је дошао покушај. Као што се види, ова је кривица чисто штампарске природе. Овде се у овом случају хоће да спречи, да се неко користи штампом те да узбуњује јавно мишљење, и да се њоме шире појмови кривични, те да се тако изазову људи на кривице — не питајући, да ли је баш иза тога изазивања дошло дело или покушај, — или не. Чак и то се казни само по себи, што је неко нешто наштампао, што би могло некога да изазове на кривично дело! Ту, сад, није нико саучесник, јер није нико саучесник, јер није било дела ни покушаја. С тога што се овде каже: па и ако иза провокације није дошло ни дело ни покушај, казниће се затвором од 1—2 месеца, или од 300 до 600 дин., и што се ово сматра као блажа штампарска кривица, одређена је овим и блажа казна. Што се је нашло за потребно, да се и ова казна унесе у овај закон, то је на сваки начин с тога, што овде видите, да се набрајају извесна злочинства, која носе на себи опште опасан карактер, и то, прво, злочинства противу безбедности и опстанка државе, а после опште опасна проста злочинства, као што су: паљевине, убиства, пљачкање, похаре. То су, дакле, злочинства, која су у опште опасна по друштво, и оно мора свима средствима, која има на расположењу, да стане томе на пут, и не сме трпети и допустити, да се неко изазива на таква злочинства, а најмање сме да допусти, да се штампом, која служи другим племенитим циљевима, може неко да изазове на пљачкање, убијање, харање и т. д., или да се учини нешто противу државе и њене безбедности.

Овде је одбор учинио измену за разлику од предлога министровог, али та измена треба да отпадне, јер је управо за штампу тежа и незгоднија него првобитни пројект министров. Одбор је казао: „они, који би средствима, набројеним у чл. 11, позивали, да се учине кривице, предвиђене члановима 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91 и 91 *а* крив зак." (а то су кривице против државе), и даље: „који би средствима позивали, да се учине кривице: паљевине, убиства, пљачке, похаре и у опште кривице простога злочина"' (а то су дела опасна по друштво —) казниће се и т. д. Дакле значи да је одбор проширио већма обим тих кривица, него г. министар. Министар се ограничио само на пљачкања, убиства и похаре, а одбор узима сва проста злочинства.

Решавајући о овоме, ваља имати на уму, да има злочинстава, која нису тако опасне природе, да се неко мора казнити, кад после позивања није било ни дела ни покушаја. И према томе ја не знам, шта је могло руководити одбор да то прошири на сва злочинства.

Ја дакле налазим, да је најбоље, да останемо при ономе како је предложено у првобитном министровом пројекту, те да се казни позивање на опасна злочинства као што су: паљевине и т. д.

Ја сам, дакле, за то, да Скупштина реши, да овде отпадне ово: „и у опште кривице простога злочинства," јер без тога биће боље. (Чује се: врло добро).

Известилац — Кад је, господо, овај члан био у одбору, ја сам се одвојио и мислио сам, да ово треба овако да остане као што г. министар предлаже, али остали чланови одбора нашли су да треба подвојити кривице простих злочина од оних, које се помињу у §-има 83, 84 и 85, па се овде поткрала погрешка и стављено је да треба доћи: пљаре и у опште прости злочини.

Ја дакле примам као известилац то што предлаже г. Г. Гершић.

Министар унутрашњих дела Јован Ђаја — Остајући при своме предлогу у овом члану, а усвајајући и оно што је г. Гига Гершић предложио, ја бих још у интересу штампе предложио да се овде метну ове речи: . . . . *изречно позивање*. . . . те да не дамо повода да се може тумачити друкчије. Кад се ова реч „изречно" мете овде, онда ни један судија не може овај члан тумачити погрешно, па да каже: овде има позивања кад то није „изречно" казато. (Врло добро),

Панта Срећковић — Добро се узмите у памет шта примате. Овде се каже: Они, који би средствима набројаним у чл. 11, позивали, да се учине кривице, предвиђене члановима 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91 и 91 а. крив. закона, па ова провокације није дошло дело ни покушај, казниће се затвором од 1 — 2 месеца, или 300 — 600 дин. . . . . И то што има да се строго казни, ја не знам зашто је одбор смањио ту казну. Господо, у нашем старом законодавству стоји: да се за неверу а то је за издају земље, противу краља, цара итд. казни смртном казном. У прећашња времена казнили су издајнике „Потоком" т. ј. нападну му на кућу и разнесу му све, а затим га одведу у ропство. Дакле, ко хоће да ствара неприлике нашој држави и земљу да упропасти, тај онда треба и да се казни строго. Шта се каже у овим параграфима, Каже се ово: у §. 83 крив. закона стоји: Србин, који са страним правитељством у сношење ступи, да ово на рат противу Србије наведе, да се као издајник отачаства казни робијом од 10 до 20 год.

Ако је чрез то рат запоста противу Србије поведен, да се казни смрћу.

У чл. 84 стоји: Србин, који у време рата, који се води, прими се службе у непријатељској служби. . . . . да се казни смрћу.

§ 85. стоји: Србин, који, докле рат противу Србије траје, силу непријатељску са знањем потпомаже. . . . . да се казни робијом до 10 година.

Или н. пр. планове ратних операција, планове тврдиња или утврђених места. . . . . да се казни смрћу.

§. 86 стоји ово: Робијом од 5 до 20 год. да се казни, ко намерно:

а.) тајне државне или планове тврдиња или какве документе, акта или извешћа. . . . непријатељу саопшти. . . и т. д.

У §. 87 стоји ово: Предузеће које иде на то:

а.) Да владајући Краљ буде убијен итд.

б.) Да се законн ред наследства или Устав земаљски насилно промени. . . . . .

Да се казни смрћу.

У §. 88 стоји ово: Ако су два или више лица извршење издајничког предузећа (§. 87.) уговорила, ... да се казне од 5 до 20 година.

Дакле, ја мислим, да ове казне оставимо, како је по крив. закону. Зар на пр. да се не казни најстрожије онај, кога непријатељ поткупи за 20.000 дин. да изда какву тајну путем штампе, и он знајући да ће за то одлежати свега годину дана, он ће то учинити. Јер шта мари он, што ће одлежати 1 годину, кад прими 20000 дин Ја мислим, дакле да за оваква дела буде казна врло строга и молим вас, да не умањујемо ове казни, јер ми имамо врло много непријатеља. Дакле, немојте да браните издајнике, разбојнике и убице, и оставимо да се они казне по овим параграфима из кривич. закона.

Министар унутрашњих дела Јован Ђаја — Господин предговорник помешао је две ствари. Дела, која се спомињу у оном § 84 који је навео, казне се по кривичном закону; а овде је говор, кад неко позива друге да ураде нешто, па нема дела ни покушаја, него је само писао и подстицао људе на хрђаво дело. За то и јесте овде блажија казна.

Алимпије Васиљевић — Мени је жао, што се не могу сложити у мишљењу са мојим пријатељем Пантом Срећковић-

ћем. Овај §, који је он навео, у њему се не говори о издајницима земље, који прећу у страну земљу и раде против своје земље, овде се говори о новинарима. Пошто је г. министар објаснио ту ствар, ја нећу о томе говорити, само ћу рећи да се у томе слажем са г. министром.

Потпредседник — Изволте прочитати како ће гласати чл. 25 са допуном, како је г. министар предложио био.

Известилац чита: „Они, који би изричне средствима, побројаним у претходном члану, позивали, да се учине кривице, убиства, пљачке, или каква кривица предвиђена чл. 83 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 91 а, кривичног закона у случају кад иза провокације не дође дело ни покушај, казне се са 2 месеца до 6 месеци затвора и са 100 до 500 дин.“

Потпредседник — Прима ли Скупштина чл. 25, као што га је прочитао г. известилац? (Прима).

Известилац чита чл. 26 по одборској измени, на коју је и г. министар пристао.

Потпредседник — Ко је за то, да се чл. 26 прими по мишљењу одборском, нека изволи седети, а ко је против, нека устане? (Сви седе). — Објављујем да је Скупштина усвојила чл. 26 по мишљењу одборовом.

Известилац чита чл. 27 по пројекту (стр. 4). За тим одборску редакцију (ст. 5).

Господин министар није пристао на то.

Министар унутрашњих дела Јован Ђаја — Прво, не бих могао пристати на ублажавање казне, која је по кривичном закону одређена. За то нема разлога. Владалац треба да је ван дискусије и ту не треба мењати казну, него да остане она, која је у пројекту владином предложена.

Даље, чим је примљена дефиниција краљевског дома, као што сам ја предложио, онда према томе мора остати казна за увреду краљевског дома, а не само престолонаследника и краљице, као што одбор то разуме у своме чл. 16.

Односно казне за увреду Народне Скупштине могао бих пристати на оно, што одбор предлаже, али не на оно односно казне за увреду „Намесништва“, као што одбор вели, јер Намесништво и Намесници није једно исто.

Према свему овоме што рекох, држим да је много прецизнија редакција овога члана, као што га Влада предлаже, а пристајем да се у овај члан унесе и казна за увреду Народне Скупштине. Ако усвојите овај члан, како га ја предлажем, држим, да ће на тај начин и краљевски дом и други чинилац законодавни бити обезбеђени, јер се за увреду истом казном кривац кажни.

Известилац Љ. Ћирић — Г. министар је изнео разлоге за што се није сложио с одбором. Ред је да изнесе разлоге и одбор, који је предложио измену овога члана.

Пре свега, господо, као што видите у овома члану одбор је казну смањио, и то смањио ју је на две године, место 5 год. као што се у владином пројекту предлаже, јер је по пројекту одборовом то једна од највећих казни у закону о штампи. Ми држимо да је казна од две год. довољна велика за онога, који увреди владаоца. Односно краљевог дома ми смо, мислећи да ту треба разумети само краљицу супругу и престолонаследника, и одредили казне за онога ко њих путем штампе увреди. Не делим мишљење г. министра унутр. дела, да се једном казном кажни и онај који увреди краљицу супругу или престолонаследника и онај који увреду краљеве рођаке, н. пр. тетке, стрине и т. д., као што то г. министар предлаже. Да је наше мишљење правилно види се из кривичног законика, у коме су одређене само казне за краља, његову супругу и престолонаследника, а о осталим члановима крал. дома нема ни речи.

Министар предлаже казну за увреду владаоца 1 — 5 год. а одбор предлаже од 2 месеца до 2 год. Даље министар предлаже казну за увреду чланова краљевског дома од 1 мес. до 2 год. затвора, а одбор предлаже казну од 1 мес. до 1 год. затвора и то само за увреду краљице и престолонаследника

Одбор држи, да усвојити казну за све чланове краљевског дома то би била велика прерогатива, коју мислим да Народна Скупштина не треба да усвоји.

Панта Срећковић — Ја опет морам да вам обратим пажњу на 24 чл. крив. закона, у коме се каже „изузет је Краљ“. Ја вас питам хоћете ли да се зна, шта ми хоћемо или да се не зна? Кад се каже, да нико не сме вређати Краља, па и треба да не сме. Ако је зато смрт, па нека. Нико неће смети ни покушати да тако што чини. Кад се каже не сме се говорити против Краља, онда треба тако рећи, да не сме нико ни покушати, пошто је то забрањено. Нека и не вређа.

Кад овако усвојите овај члан, онда може неко потплатити неког човека, да вам сваког дана прави неприлике.

Ја сам мишљења да се овај члан, избрише са свим, као што сам казао мало час за други члан.

Известилац Љ. Ћирић — Устав је прописао да се Краљ, његов дом и страни владаоци штите. Наше је сад да овим специјалним законом то учинимо и ми се трудимо да то учинимо Није истина да се овде неће да заштити страни владаоци и његов дом.

Овде може бити говора само о томе, да им је довољна казна од 2 године, као што одбор предлаже.

Г. Панта говорећи о овоме тражи строге казне, вели уби га или по Душановом закону да се човеку одсече уво, нос и томе слично. Господо, ја мислим да су то примитивне казне, којима су се људи кажњавали у стара времена, и којих се данас гнушамо, и не можемо их усвојити. Само за то што један човек увреди владаоца одмах га убити, мени се чини то је са свим неоправдано а нарочито да г. Панта као професор нема права то да захтева. У крив. закону каже се не смеш упалити, убити човека, не смеш украсти, па ипак се дешавају појаве и убију човека, и упале некоме кућу, и ипак за то нико не тражи да таквог човека треба одмах убити и разнети му кућу. Истина по нашем закону ко убије човека њему следује смртна казна. Али има земаља образованих у којима се држи, да по принципима научним да се не налази никакво задовољење што ће и овоме другоме одлетети глава, и што год је свет образованији он гледа да ублажи казну, а никако се не враћа на казне прећашњих времена. Ја одбијам од себе да одбор неће да заштити владаоца, као што рече г. Панта. Мени се чини да је овде главно да се изнађе мера казне, јер у начелу по Уставу треба да се изнађе казна за увреду владаоца. Ми Устав морамо да поштујемо и према томе смањење ове казне не може се примити као да ми не поштујемо Устав, него да ми казну сматрамо као средство за поправку, па заго смо и тражили да се од 5 смањи на 2 године. На вама је г. г. посланици да усвојите или предлог наш или предлог г. министра, јер мислим да нема никога, који ће се у овом питању сложити с Пантом.

Живан Живановић — Са свим је правилно што постоји нека поступност између личности Краљеве и осталих чланова краљевског дома, који морају заузети иста места.

Што се тиче прве казне за увреду Краља, кад би стајало у члану да она буде одсеком 5 год., ја држим да би се томе могло замерити, али кад се каже да је казна од 1 — 5 год. онда је много боље, јер тиме је направљен велики размак да се према кривицама, које је неко учинио, заслужно кажни.

Ја мислим, да се може нанети и таква увреда Краљу, која може донети и казну од 5 година дана затвора; а држим, да не треба да буду казне мање од једне године, јер увреда личности Краљеве не би могла да буде мања. Кад год је реч о Краљу треба водити озбиљна рачуна. Даље, што се тиче краљевог дома и увреде чланова његових, ја мислим, да је добра ова стилизација одборске већине, где је одређено од једног месеца до две године. Но држим, да стилизација одборске већине односно «Намесништва краљевскога достојанства“ није довољно прецизна; јер се појам тога високог звања од личности не да одвојити. „Достојанство намесништва“ не може се од личности одвојити као засебни појам, јер су звање и личност недељива; и *један* је Намесник посилац свога звања, као и *сва* тројица скупа. И увреда «једног» од њих јесте увреда „Краљевског намесништва“. С тога бих ја био за редакцију овога члана, по предлогу, с додатком о увреди Народне Скупштине.

Панта Срећковић — Ја не говорим овде ни о Краљу нити о коме, него ми је познато, да наш народ хоће прецп-

зно да зна, шта сме, а шта не сме и оно што не сме, он неће ни радити.

Вића Радовановић — Овде већ не може бити говора о редакцији овога члана, јер кад смо примили чл. 10 по предлогу министровом, онда ова редакција мора остати оваква, каква је, и само може бити говора о величини казне, у чему се министар са одбором не слаже. Ја овде потпуно делим мишљење одбора, односно величине казне, и усвајам меру, коју је он предложио. Што се пак напомиње, да је ово мала казна и да треба да буде већа ја с тим не могу да се слажем нарочито с тога, што власт увек може да нађе увреду краља или краљевских намесника у каквом новинарском чланку. То овде није прецизно одређено, јер се из тога може да испреде нешто, за шта човек може да буде осуђен, а то не треба допустити, нарочито за ове људе, који раде на пољу књижевности, јер је за њих довољна и ова морална казна. Не могу да се сложим даље ни са г. Пантом да велике, увреде треба и великом казном да се се казне, јер не мислим да се том великом казном може неко заплашити да не учини увреду. Ја сам потпуно за одборско мишљење.

Министар правде Гига Гершић — Ја мислим, господо, кад је реч о увреди владаоца, онда ми сви треба да тежимо томе, да владаочеву личност заштитимо против свију увреда, имајући на уму да свуда у уставним државама постоји принцип, који је усвојен ради правилног рада и кретања уставнога механизма, а то је, да владаочева личност не треба да се увлачи никако у дискусију; за то постоје одговорни министри, па ако ко хоће има кога да напада и осуђује, али краљ владалац — треба да стоји узвишен, недирнут; њега не треба узимати у дискусију, ко се огреши о тај принцип тај треба да се казни.

Сад нека господа хоће да се учини разлика између казне за људе, који увреде владаоца другим путем, а не путем штампе, и за оне који то учине штампом, јер за ове се предлаже блажа казна. Да ли је то основано можете и сами лако оценити кад размислите о томе. Што се мене тиче, ја не знам за што би се блажије казнио један образован човек, који треба да зна, да личност владаочеву не треба да увлачи у дискусију, од онога, који за то не зна и огреши се о ту личност!

Тај поменути принцип такав образован човек треба да зна и кад он учини увреду, ја мислим, да је та увреда тежа, него кад један човек у некоме друштву, у каквом ужем кругу увреди владаоца. Овај се за ово дело казни са 5 година, а онај образован човек што јавно пише, само две године! Баш ту нема основа. Кад простоти нећемо чинити олакшице у казни, онда нека се казне бар једнако, јер ми мислимо и претпостављамо да ће мало кривица бити, пошто држимо да ће сваки знати, да не треба то чинити и да нема никаква разлога и основа за то.

Сад што се тиче онога, како је крив. закон направио разлику између владаоца, чланова његовог дома и краљевских намесника.

Господин Живан лено је напоменуо, да је „намесништво“ један апстрактни појам и да по томе нема смисла говорити о увреди „наместништва,“ него ту може бити само речи о увреди намесника. Само је г. Живан погрешно што је рекао, да се намесништво у свима државама састоји из више лица. Напротив, само код нас и код Бугара, у опште код нас овамо на истоку има ту таквога намесништва из више лица, — сад можда је то и боље, — али у другим европским државама има увек само један регент или намесник, и онда разуме се, не може се ни говорити о „намесништву“. Ми хоћемо да се заштите људи, који за то време заузимају такав положај у држави и кад хоћемо то достојанство да заштитимо, као достојанство, онда се оно не може од личности одвајати. Треба дакле рећи: „увреда намесништва,“ ту су ствари, које се не могу одвајати, и према томе, треба да се унесу у закон одредбе, које су јасне и прецизне и које не могу дати повода разним тумачењима и разумевањима, јер би без сумње таквога разнога тумачења и разумевања било, кад би остало овако како одбор предлаже.

Што се тиче увреде Владаоца, ја не бих никад био за то, да се казни јаче и строжије један човек, који је рецимо негде у соби, у можда раздраженом стању и т. д., увредио владаоца, него човек, који је образован и који пише новине на увреди владаоца.

То је, мислим, једна иста ствар, ако не би могли образованом наћи још и отежану околност у томе, што је образован. С тога налазим, да би се могао примити овај члан по пројекту како га је министар предложио. Тиме би била ствар јасна и тиме би се одржало начело једнакости пред законом.

Ранко Тајсић — Не могу се никако сложити са оном господом предговорницима, као што сам и од пре казао, који, говорећи о закону о штампи, упоређују кривице штампарске са другим кривицама. Јер мени се чини да закон о слободној штампи мора бити у свима својим одредбама слободоумнији, ако не у половину оно у великом делу од закона других, који се примењују над кривцима који учине кривична дела другим путем а не штампом. Чудно ми изгледа да међу нама има много конзерватвнијих људи, који на ову ствар гледају уже него бив. Краљ Милан. Требала су ова господа од куд чути у уставотворном, одбору како је Краљ Милан о слободној штампи говорио, а после говора кога је г. Матија Бан говорио као српски академик о слободној штампи; и слободно могу рећи да је сам он, бив. Краљ Милан, унио у Устав ту лепу изреку „Штампа је слободна“. Полазећи са његових мисли ја се нисам надао да ће се после овакве слободне гарантије у Уставу наћи људи, који могу овако скучено и назадно мислити о штампи, да човек који учини кривицу слободном штампом може заразити народ као болешћу каквом. Ја мислим да је довољно дато гарантије овом члану, кад је овде стављено да може човек трулити у апси 1—2 године, По моме мишљењу и то је веома излишна казна. Замолио бих Скупштину да не убија углед закону о слободној штампи, те да га не гради једнострано, и за то би требало примити одборско мишљење, премда ја мислим да је и оно строго. Кад се одбор — а у њему има и паметних људи — зауставио овде, ја држим да је довољна ова мера коју су они предложили, а владин пројект да се одбаци. (Чује се: да се реши).

Потпредседник — Је ли вољна Скупштина да се реши? (Јесте)-

Алимпије Васиљевић — На пољу јавности, на пољу као што је штампа, раде људи више или мање образовани и они по томе не могу имати намеру да кога вређају, а најмање владаоца. Но обично се изврћу њихове мисли. Ко то изврће? Изврће власт. А на жалост код целог света, а највише код нас, узима свака странка, која је на влади, мисли да је само она лојална, а све друге што кажу — вређају владаоца. Ја мислим да је довољна ова казна, коју је одбор усвојио, према том држим да треба примити одборско мишљење, ја ћу за њега гласати.

Потпредседник — Претрес је свршен. Гласаћемо о чл. 27 по пројекту, пошто се министар није сложио с одбором, с оним додатком на који је и министар пристао. Који је за то да се чл. 27 прими по пројекту нека седи, а ко је против нека устане? (Већина устала). — Већина је устала и према томе Скупштина је одбацила овај члан по пројекту. Има да се гласа о предлогу одборском.

Министар ун. дела Јован Ђаја — Разлика је између мене и одбора само у мери казне. (Чује се: јесте).

Потпредседник — Изволте чути како ће гласити овај члан.

Известилац чита:

Члан 27.

„Увреда Владаоца, учињена једним од средстава побројаних у члану 6, казниће се затвором од 2 мес. до 2 год.

Увреда члана или чланова Краљевског дома казниће се од 1 мес. до 1 године затвора.

Истом казном казниће се и увреда нанесена Народној Скупштини или намесницима Краљевског достојанства свима или једноме.

Све ове кривице казне се по званичној дужности“.

WWW.UNILIB.RS УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Потпредседник — Прима ли Скупштина чл. 27. како је прочитан? (Прима).

Известилац — Одбор је чл. 28 избрисао. Министар на то није пристао, него је овај члан усвојио онако, како је од стране Државног Савета предложен. Према томе први одељак овога члана, како га је Савет редиговао гласиће овако: „Штампање или објављивање лажних или измишљених вести и гласова, као и штампање и објављивање лажних или лажно некоме приписиваних докумената, казниће се са 200 - 1000 динара или затвором од 1 — 5 месеци, кад се или гласови или документи тичу државе или јавних власти. а њихово изношење може да поремети јаван мир или да поремети јавне интересе".

Министар унутр. послова Јован Ђаја — Господо, пре свега морам признати, да је у целом овом закону, против кога је било толико вике, ово једини члан, који је збиља опасан за слободну штампу. Са тога треба пазити како ћемо донети одредбе, те да с једне стране обезбедимо слободу штампе, а да то не буде на штету државних интереса.

Казати: „лажне и измишљене гласове износити које штете државним интересима", то је тако растегљив појам, да се може неко за свако не расположено писање против државних власти, узети на одговор.

Ја вам искрено обраћам пажњу на то, да заједнички удесимо овај члан тако, како неће бити опасан по слободу штампе. Али и ви ћете сви увидети, да се не може са свим изоставити овај члан, јер пронашати лажне гласове о држави, о јавним радњама — кад то штети интересима, не може се оставити тако некажњено.

Треба осакле пронаћи пут и начин, како ће се моћи законом стати на пут кривицама те врсте и злоупотребама од стране власти, која би хтела нешто протумачити као штетно по државне интересе.

Овај је члан узет из француског закона скоро сав, али се битно разликује од њега. У француском закону стоји: „. . . . . ако буде поремећен ред и поредак и оштећен државни интерес".

Законодавац француски, дакле, да су државни интереси оштећени, да је повређен поредак, па тек онда казни онога, који је пронашао гласове,усљед чега се оно догодило. О томе се можете разговорити, и ако хоћете, можете усвојити текст француског закона — да се чека, да се запста нанесе штета па тек онда да се казни.

Државни је савет увидио, да је то најтежа тачка, па је био мишљења да се за лажне гласове казни писац онда, кад ти гласови могу, да оштете државне интересе. С тога оставите да Скупштина о томе размисли, да се проразговара, па да удеси овај члан што боље, јер је ово, понављам, једини члан у целом закону, који, ако се добро не погоди његова стилизација, може бити опасан за слободу штампе.

Алимпије Васиљевић — Ја сам веома благодаран г. министру, што је сам признао да је ово врло опасан члан за слободу штампе. Ја сам му то доказивао и у Државном Савету, а дакле и овде имам част да му кажем да овај члан потире слободу штампе. Не само што се каже за растурање неистинитих гласова — јер неистина то је растегљив појам да се може сваки казнити, него се овде каже да ће се уредник и новинар позвати да сведоче што знају, па ће се поступити према њима, као што закон кривични прописује; а са сведоцима знате шта бива, — иду у хапс, док не посведоче што власт тражи. Но пошто министар пристаје да се овај члан врати одбору, да се ово друкче стилизује, да се ове сметње отклоне, то ја мислим да ће и Скупштина пристати да се врати одбору.

Известилац Љ. Ћирић — Овај је члан био пред одбором скоро месец дана. Ми смо се дуго световали и измишљали све могуће редакције и дошли смо до уверења, да ако остане овај члан са ма каквом редакцијом, да ћемо тиме одузети слободној штампи све оно, што смо дали са ових 50 §§. Не бих могао да примим на себе да се ово врати у одбор, јер признајем, да поред најбоље воље и да заштитимо државне интересе и да казнимо проносење неистинитих гласова, признајем искрено, да ни ја ни моји другови нисмо могли да нађемо пута, да то казнимо, па смо најпосле пристали, да онде где нема никаквог дела, да не треба никога ни кажњавати. Ви сви знате, како су се с тим проношењем лажних гласова стварале кривице и, ако ко хоће на овај начни да учини уреднику штету, он то може. На прилику уредник чује, да су у томе и томе месту убили тога и тога члана партије, напредњака, либерала или радикала, међутим нико није убијен, а начини се око тога узбуна. Онда власт долази и пита уредника, шта си то говорио? Он вели, чуо сам. Од кога си чуо? И онда мора да сведочи да каже, ко му је рекао. Власт почне да вата тог човека, који није можда из зле намере то рекао и из тога се онда испреде таква кривица, која се казни од 300—1500 дин. Као што видите то би била највећа казна за кривице штампом учињене сем увреде владаоца.

Дакле, да сведем свој говор. Ја кажем да и ако увиђам, да могу да се проносе вести, које могу да узбуне јавно мнење опет за то, пошто смо мала земља може убрзо да се види, да ли је нешто истина или није. Међутим, ако усвојимо ово, ја вам кажем, да смо збрисали слободну штампу и дали маха рђавим владама да раде оно што хоће. Под овом владом уверен сам да неће бити злоупотреба, али ако нека хоће да их чини, онда овај параграф даје толико маха власти да нико никад ништа неће моћи да напише. Ево вам примера. Огпшао на пр. Градиштанац за управника поште у Обреновцу; после неког времена изиђе вест, да је он упропастио толико и толико новаца, власт почне да трага и нађе да није упропастио колико су новине јавиле, него мање, и власт ако хоће да чини новинама неприлике, може уреднику да каже: дакле опет си слагао. Тада би се сваки бојао, да ма шта говори све дотле, док се не увери тачно о ономе, што би хтео да јави. Међутим јавност може и да користи, јер на прилику у овом случају с поштом обреновачком потврдило се оно, што су новине донеле, а да су лутале, Градиштанац би можда купио, још коју стотину комада свиња и хартија и држава место што је сад оштећена са 1700 дин. била би оштећена са 17000 дин. Дакле, с тога сам да се овај члан избрише.

Министар правде Г. Гершић—Као што је г. министар унутрашњих дела већ напоменуо и ја сам један од оних чланова Савета, који је налазио, да је члан 28 опасан, јер може да се злоупотреби. Сматрајући тако ми смо и у Државном Савету размишљали, како ћемо да га формулишемо, те да се с једне стране заштите државни интереси и јавни мир од намерног проношења лажних гласова, који по некада могу да произведу врло велика узнемирења, да изазову опасне последице по државу и њен унутрашњи мир. Ми, господо, не треба да превидимо и да олако пређемо преко ове ствари, јер допустити то и не казнити, држим да би било зло и да то свакако ваља одклонити.

Нећете ми валда, господо, спорити да и међу новинарима — које је иначе веома поштујем, јер сам некада и сам био новинар — може бити као и у свакоме друштву разних људи, као што у сваком житу има и кукоља и ту може бити себичних или лакомислених, који ће налазити свој интерес у томе, да износе лажне крупне гласове, да обмањују јавно мишљење, да производе сензацију, па чак и да уцењују људе. Нема сумње да ће савесни и поштени новинари и сами хтети да се из њихова друштва избаце такви људи, да ће и они хтети да се међу њима не налазе они, који новинарству углед и значај убијају, али, господо, ми као законодавци не смемо ствар оставити на тим „жељама" и „тежњама", као што би у неколико хтела господа из одбора. Кад законом предвидимо одредбе за све случајеве то држим, да није одмет тим пре, што знамо н. пр. да се у страном свету — код нас хвала Богу тога још нема — развила и тако звана „револверска штампа", која се бави измишљањем разних вести противу приватних људи, друштва и т. д. да би од тих изамамила награду. То су видите људи, који налазе себи привреде у терању тако лошег заната, да каљају штампу; не може се дакле рећи као

www.unilib.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

што неки говоре: нека измишља шта хоће, нека нарушава мир у држави неће бити ником ништа.

На сваки начин треба имати на уму да ово треба што јасније редиговати, те да се, као што је опет известилац добро поменуо, не може сам закон довести у сумњу. Нарочито треба обратити пажњу на то, да се добро разликују речи: „лажно“ и „неистинито“, јер ја ту налазим неку фину разлику и мислим да није баш једно исто казати „лажно“ и казати „неистинито“. Ни један новинар не би могао радити свој посао, кад би морао на драм мерити све што јавља, апсолутно истинито он не може да јавља, али опет за то један новинар, кад хоће савесно да ради, он ће увек, кад саопштава једну ствар сумњиву, оградити се као што озбиљне новине већином чине тврдећи: „чујемо да је то и то било, али ово саопштавамо са резервом остављајући одговорност онима, који су ову вест изнели“. Тако ради савесан новинар и он не јавља те сумњиве вести грдно великим словима, док други то чини и вели крупно и силовито: то се и то догодило и т. д. а кад се после извиди а оно нема ништа у ствари. Знамо да је било и таквих случајева, да се јављало како један поп није хтео да сарани неке људе, а после се доказало, да су људи још живи и здрави. Дакле сваки новинар и сваки уредник треба добро да пази шта ће у новине и то у толико пре, што су новине средство за васпитање народа, па кад ко хоће то сретство намерно да злоупотреби, треба га подврћи законској одговорности.

Друго, треба имати на уму и оно, што даље стоји у овоме члану после првога става, за који мислим да треба да се прими онако, како га је предложио Државни Савет. У другом ставу овога члана каже се: „истинитост објављених гласова или дела може се доказивати“, а то значи власт не може рећи: ти си рекао нешто, што није истинито и за то ћеш бити кажњен, него ће да каже: је ли истина или није то што си јавио — докажи! — даје му дакле могућности да докаже да је истина, што је изнео. Не треба дакле ово предвидети, јер ја могу да јавим нешто, за шта власт може да каже да није истинито, али ја кажем: молим вас извините, ја ћу да докажем да је истинито. И кад докажем, онда отпада свака моја одговорност.

Што се тиче последњега става овога члана који гласи: „Ако су изнесени гласови или дела такве природе, да се извињају и казне по званичној дужности, уредник или његов заступник дужан је, на захтев надлежне власти, сведочити што зна по дотичном делу“ и т. д. ја мислим да ће се и г. министар унутрашњих дела самном сложити, да ово сасвим треба да се изостави. То је ствар сасвим излишна. Позивање сведока итд. то је ствар судског поступања, то не треба да нађе места у закону о штампи. Овде је само главно да се каже: ти не смеш јавно такве гласове да проносиш, којима се узнемирује јавно мишљење и штете државни интереси. Узмимо нпр. да се неки са стране увуче међу наше новинаре па да напише у новине: „Србија је на прагу банкротства дознало се да је министар финансија предузео мере..... итд.“ то чини страшну штету државним интересима, папири падају и кредиту то страшно шкоди.

Мислим да би требало, узимајући у помоћ, како је редигован у Државном Савету овај члан, да се у одбор врати па да се редигује тачније, а ово последње да се изостави. (Одобравање.)

Тома Бојичић — Неки говорници кажу, да је овај члан најопаснији, да се овом хоће да сузбије слободна штампа. Ја не налазим за оправдано да ће се овим чланом штампи шкодити, него напротив ми хоћемо овим чланом да сузбијемо протурање лажних гласова. Да вам наведем један пример. Зар се неће наћи један опозиционар и казати, Народна Скупштина одредила је овакав и овакав прирез, а тај прирез није ни одобрен, па зар за то да не буде кажњен. Ми имамо искуства како је опозициона штампа ишла до сада суновратним путем, зар таква једна штампа не може нанети штете целом народу. Све што је лажно треба казнити, а у штампи треба да се износи истина. Ја сам за редакцију овога члана.

Панта Срећковић — Да је један новинар само на свету, ја би онда пристао на оно, што говоре господа министри, али у нас има и сувише много новинара. Ми знамо да у нас новине ничу као печурке. Једно месец дана лажу, па после свет неће да их узима и оне сврше. После има случајева да се лаже намерно, да би се извесна циљ постигла. Нпр. неко што лије звона каже да је преко његовог звона прелетела златна птица, само да свет код њега више пазари, јер то народ чини из предрасуде. Тома каже да изнесе за пример како опозициона штампа лаже. То је чисто политичка ствар. Да вам наведем један пример. Уредник наш сада има 52 кривице због оваквога члана, и сад је у апси, и још 100 год. да живи имао би да лежи у апси. (Чује се: па нека лежи кад лаже). Овоме члану у сваком случају нема места, јер један може да дође па да каже, како из неба пада кукуруз, али му то нико неће да верује. Други може да каже како је Крагујевац отишао у Содом, али му то нико неће веровати. За то ја држим да овај члан, кад се примењује на такве новинаре, да ни један од њих неће омастити бркове, него ће с места свршити, с тога мислим да ово отпадне, а што овде стоји државни интерес, то је с тога да се завара траг. Ја сам за то да се овај члан не враћа у одбор, а држим да ће на то пристати и г. министар, јер ко лаже, лаже, шта ћеш му, зна га цео свет. Ја држим да ће г. министри пристати да се ово избрише, јер они су данас министри, али сутра могу не бити министри, и њима ће можда требати да пишу по новинама. За то сам ја мишљења и са свим сагласан са мишљењем одборске већине, да се цео овај члан избрише.

Алекса Ратарац — Пошто је решено да се овај члан врати у одбор, то нећу да говорим.

Министар унутр. дела Јован Ђаја — Морам неколико речи да кажем после онога, што је г. Панта рекао, остајући вазда наивно поштен у политичким стварима. Он је казао: *кад ко лаже, нека лаже.* Види се да г. Панта Срећковић није имао прилике да види, од каквих су огромних последица ти лажни гласови. Ако је могуће у другим државама оставити овакав члан, нама то није могуће. У оваквом положају, у коме смо ми, то не може да буде. Онај, који прати новине јевропске, знаће какви се гласови проносе о нама, и каквог рђавог утицаја имају за нас, за међународне односе и за уређење наших финансијских прилика. У последње време има непрестано таквих гласова и они потичу из нашег новинарства. Будите уверени да се тиме наноси велика штета државним интересима. Кажу н.пр. да је букнула буна у једном крају Србије, да се ради на преврату, да је држава обуставила плаћања, и онда влада мора да се труди неколико недеља или месеца, па да из тога поремећеног стања, које је усљед тих лажних гласова наступило, поврати пређашње стање. Дакле то није тако лако казати: па нека пише шта ко хоће, него треба гледати да се ти гласови, којима се наноси штета држави, казне. Ја сам први овде казао, да у рђавим рукама овакав закон збиља би задао смртни удар слободној штампи. Кад сам овај предлог поднесно, мени су више пред очима били државни интереси, него разметање слободом на рачун општих интереса. С тога ја сам мишљења да се из ових разлога овај члан врати у одбор, па да се тако стилизује, како ће заштитити слободну штампу и државне интересе, а мислим да треба да се том приликом и последња алинеја изостави.

Живан Живановић — Господо, ви се сви сећате т. зв. „обеспокојавајућих гласова.“ То је један израз, који је био врло често употребљаван од стране чиновништва, и који је за собом повлачио доста пута осетне казне за наше поједине грађане.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Одговорни уредник **Ранко Петровић** Штампа краљ. српске државне штампарије